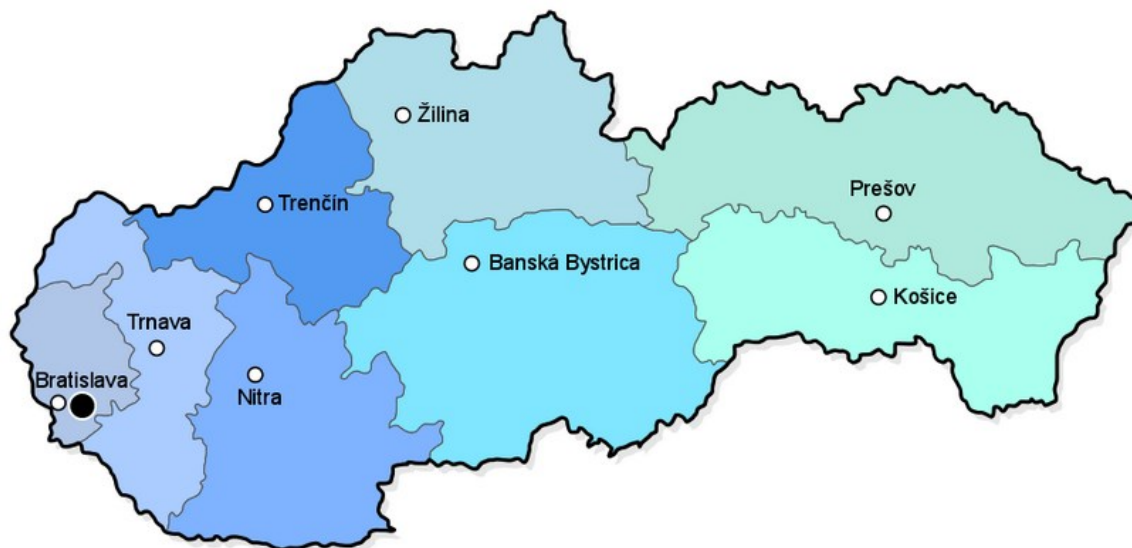

Štátna školská inšpekcia

Systémy a spôsoby hodnotenia a klasifikácie v stredných odborných školách (hodnotenie v odborných predmetoch)

Ing. Eva Miklovičová

© 2021, ŠIC Trnava

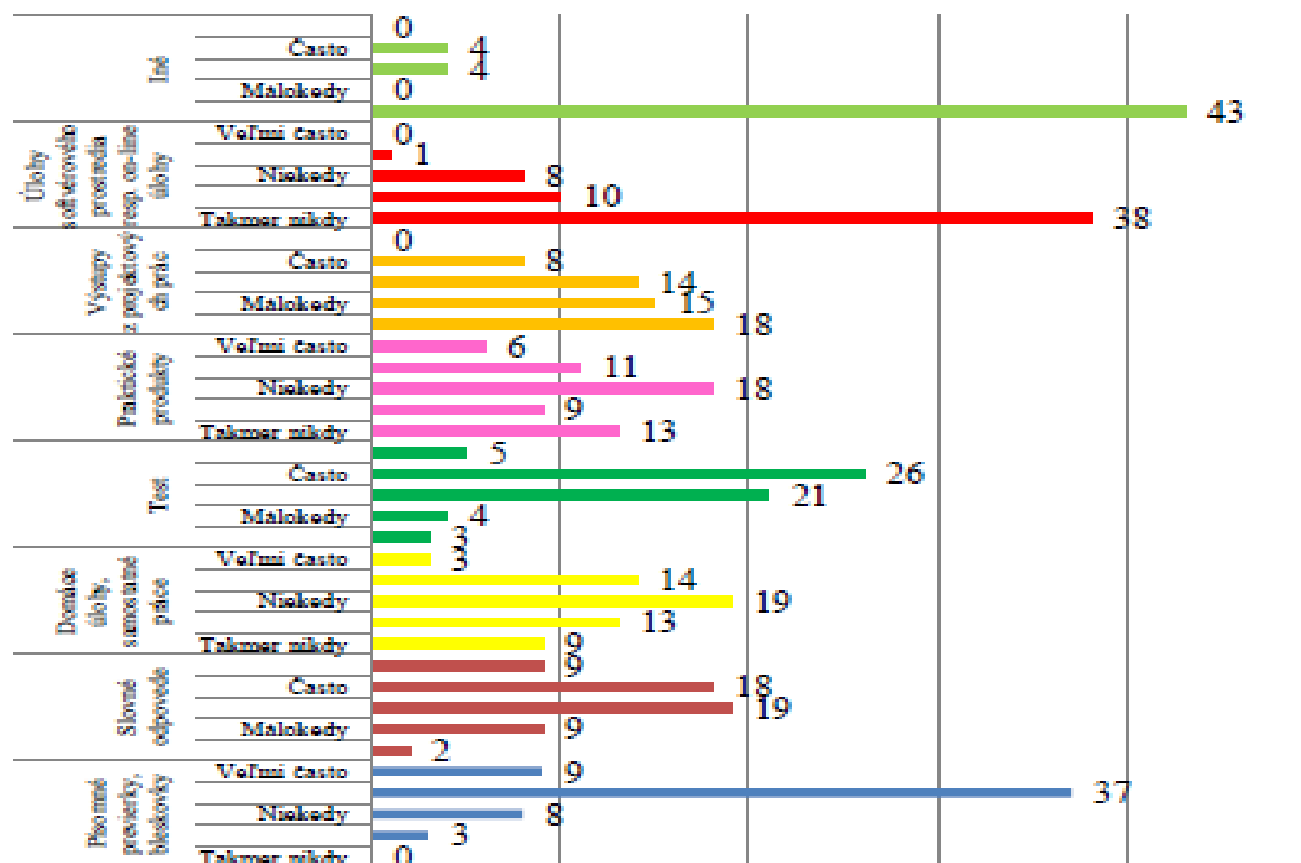
Proces hodnotenia

- je jeden z nástrojov posudzovania efektivity výchovno-vzdelávacieho procesu (*porovnanie výsledkov činností žiaka s určenými požiadavkami, normami alebo s inými výkonmi samého žiaka*), poskytujúci spätnú väzbu jeho účastníkom
- pozostáva: - zo zisťovania miery dosiahnutia cieľov VP
- z posudzovania výsledkov

Formy hodnotenia

1. **Rozlišujúce** - hodnotenie relatívneho výkonu - porovnávanie s výkonom iných (*priebežné hodnotenie a sumatívne hodnotenie*)
2. **Overujúce** - hodnotenie absolútneho výkonu – porovnávanie s vopred stanovenou normou - štandardom (*priebežné a sumatívne hodnotenie a všade, kde je nutné vydať vysvedčenie, osvedčenie, certifikát iba tým, čo splňajú nevyhnutné požiadavky, pri prijímaní žiakov na štúdium, v poradenstve*)
3. **Individualizované** - žiak je porovnávaný s úrovňou vlastných možností alebo s vlastnými predchádzajúcimi výkonmi

Výsledky zisťovania frekvencie jednotlivých typov hodnotenia žiackych výkonov u učiteľov ZŠ a SŠ (zverejnených v 1. č. časopisu *Pedagogika*, 2019)

Obr. 4. Stupeň frekvencie použitia jednotlivých typov žiackych učebných výstupov v súčasnej pedagogickej praxi respondentov.

Všeobecné problémy hodnotenia

- Najdôležitejšou súčasťou hodnotenia je zaužívaný systém získavania lepších známok. Problémom je v tom, že ako získať lepšiu známku sa neučí v žiadnej škole.
- Žiak sa jednoducho hodí do vody a očakáva sa od neho, že sa akosi sám naučí plávať, to znamená, že sa sám bude učiť a usilovať, aby mal lepšie známky. Mnoho talentov sa však v tomto rozbúrenom mori utopilo.
- Kto by nemal pocit menejcennosti, ak by napriek vynaloženej snahe nevidel žiadne výsledky?
- V škole sa neučí najdôležitejšia vec – učiť sa učiť.
- Vedieť sa učiť správne je komplexný proces, ktorý na väčšine stredných škôl nefunguje...

Každý systém možno zmeniť, pokiaľ sa chce. (Chceme ho zmeniť?)

Klasifikácia známkou

Klasifikácia známkou = koncentrovaná podoba procesu hodnotenia
(kvantity, kvality, celkového hodnotiaceho úsudku)

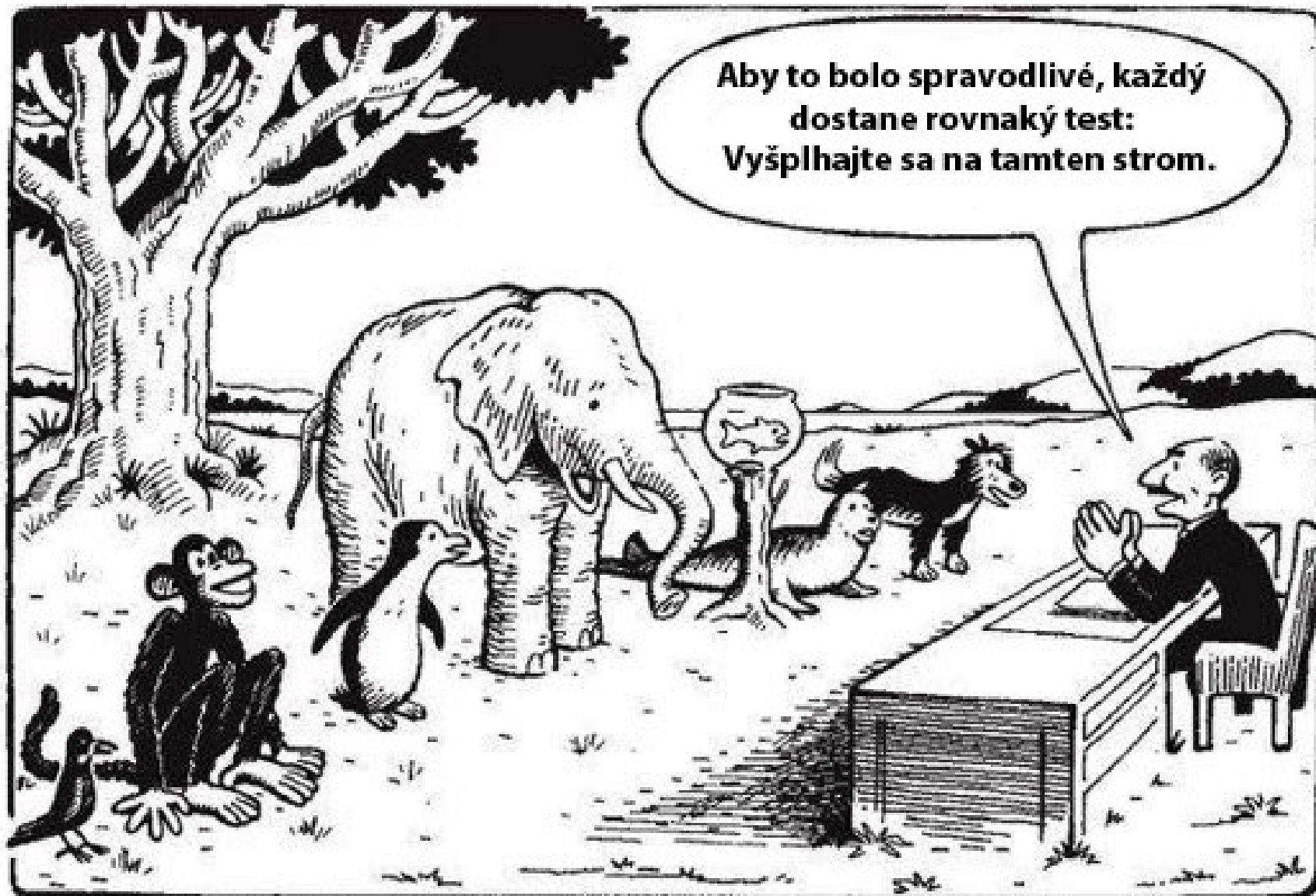
Známky
často pôsobia
demotivačne

študenti nechápu, na čo vlastne hodnotenie a známka slúžia a nie sú ani vedení k tomu, aby ich skutočnému významu porozumeli

učia sa pre známky, ktoré chápu ako vyjadrenie toho, kým sú, alebo kým nie sú

na základe známok vnímajú svoju osobnosť. Ak nebudú učiteľmi stimulovaní, budú si aj naďalej mylne spájať neúspech, či zlú známku s vlastnou osobnosťou.

Tajomstvo znáмок ako takých je v tom, že ich skutočná hodnota je taká, akú im prikladáme my sami.

Najčastejšie pozorované nedostatky hodnotenia a klasifikácie v odborných predmetoch vyučovaných v stredných odborných školách

1.

Funkčnosť hodnotenia učiteľmi odborných predmetov

absencia efektívnych zručností učiteľov v oblasti hodnotenia a klasifikácie:

- **preferovanie zisťovania úrovne pamäťového učenia** (*zapamätanie si a reprodukovanie encyklopedických údajov*)
- **základné nedostatky vo vedomostiach učiteľov o systéme hodnotenia žiakov** (*slabá znalosť ŠVP, ŠkVP, interných predpisov týkajúcich sa hodnotenia žiakov, ...*)
- **ignorovanie existujúcich kritérií hodnotenia**
- **chýbajúca komplexnosť, sústavnosť a systematickosť hodnotenia**
- **chýba schopnosť analyzovať efektívnosť vlastnej práce** (*zlé známky nepovažujú za svoje zlyhávajúce ale len za zlyhávajúce žiaka*)
- **nedostatočná variabilita využívania nástrojov hodnotenia**
- **nejednoznačne kladené otázky a nejasné zadania úloh žiakom**
- **výsledné hodnotenie len na základe priemeru známok a prihliadanie na hodnotenie žiaka v iných predmetoch**
- **subjektívnosť hodnotenia skúšajúceho** (*zaškatuľkovanie, neprimerane vysoké/nízke nároky, súkromná exhibícia nedostatočnosti učiteľa*)

Najčastejšie pozorované nedostatky hodnotenia a klasifikácie v odborných predmetoch vyučovaných v stredných odborných školách

2.

**Faktory
ovplyvňujúce
funkčnosť
hodnotenia
žiakov zo strany
vedenia školy**

- **slabá úroveň kontrolnej činnosti školy** (*tolerovanie nedodržiavania kritérií hodnotenia*)
- **nefunkčné poradné orgány riaditeľa školy** (PK)
- **hodnotenie učiteľov vedením školy podľa výslednej klasifikácie žiakov**
- **nestanovenie konkrétnych vlastných kritérií hodnotenia žiackych výkonov** (*nie je jasné, čo merať a ako merať, len prevzaté všeobecné pokyny z metodiky*)
- **zlá interpretácia noriem na hodnotenie žiakov stanovených všeobecne záväzným právnym predpisom**
- **absencia efektívneho interného vzdelávania a vzájomnej komunikácie vyučujúcich**

Najčastejšie pozorované nedostatky hodnotenia a klasifikácie v odborných predmetoch vyučovaných v stredných odborných školách

3.

**Obmedzenie
prognostickej
funkcie
hodnotenia**

- **na základe znáмок** (nesplňajúcich kritériá objektívneho hodnotenia) **nemožno jednoznačne posúdiť úspešnosť absolventa v praxi** (*na pracovisku a mimo neho*)
- **kladenie veľkého dôrazu na celkový prospech**

4.

**Znižovanie
pozitívnej
motivácie žiakov
pracovať na sebe**

- **žiakom sa nedostáva adekvátne spätná väzba o ich raste** (nemajú potrebu zlepšovať sa, uspokojia sa s priemerom alebo rezignujú) **alebo nie je poskytnutá včas**
- **absencia individuálneho prístupu v hodnotení**
- **hodnotenie a známkovanie je jediným prostriedkom na udržanie pozornosti**

Najčastejšie pozorované nedostatky hodnotenia a klasifikácie v odborných predmetoch vyučovaných v stredných odborných školách

5.

V oblasti formovania osobnosti žiaka

- žiaci sú pasívnymi objektami hodnotenia, nedostávajú priestor sa na ňom podieľať a správne ho pochopiť
- nie sú stimulovaní k objektívnemu hodnoteniu svojej práce, argumentovaniu a vyvodeniu záverov vyplývajúcich z hodnotenia (*kam som sa posunul, v čom a akým spôsobom sa môžem zlepšiť*)
- žiaci nie sú vedení k prijímaniu kritiky, reagujú neadekvátne alebo zostanú úplne pasívni
- postačujúci priemer, stagnácia výkonov
- absencia zodpovednosti žiakov za svoje vlastné učenie, žiak nemá predstavu o svojom napredovaní
- demotivácia (*negatívny postoj k učeniu, škole, nezaujímam sa o vzdelávanie, strata sebadôvery, psychické poruchy, úniky z vyučovania*)
- snaha podvádzať za účelom získania lepšej známky
- absencia adekvátnej spätnej väzby umožňujúcej reguláciu ďalšieho postupu pre efektívne plnenie cieľov alebo spätná väzba nie je poskytnutá včas
- prípadné sebahodnotenie nie je učiteľom akceptované, chyby identifikuje len učiteľ a sú považované za zlyhanie žiaka
- žiaci nevedia čo, ako a na akom princípe sa hodnotí
- prílišné zameranie sa na chyby a nedostatky, absencia pozitívnych stimulov

Najčastejšie pozorované nedostatky hodnotenia a klasifikácie v odborných predmetoch vyučovaných v stredných odborných školách

6.

**Skreslená
informačná
funkcia**

...

**Ďalšie dôsledky
aktuálneho stavu
hodnotenia a
klasifikácie**

- účastníci vzdelávania nie sú dostatočne informovaní o systéme a kritériách hodnotenia
 - nedostatočná komunikácia medzi aktérmi vzdelávania
 - nezdôvodňovanie hodnotenia a sumárne hodnotenie z priemeru známok znižuje informačnú hodnotu klasifikácie
 - negatívny vplyv na klímu v škole (*spory, konflikty, sťažnosti*)
-
- strata prirodzenej autority učiteľa, skúšanie je jediným prostriedkom na udržanie disciplíny v triede, vzájomná nedôvera aktérov vzdelávania
 - znižovanie nárokov a následná nepripravenosť žiakov na budúce povolanie
 - nereálny obraz o efektivite práce školy a celkovej kvalite vzdelávania, ktorým sa škola prezentuje na verejnosti

Ako je možné v aktuálnej situácii zlepšiť proces hodnotenia vo vyučovaní odborných predmetov v SOŠ?

- humanizáciou hodnotenia vzdelávania (akceptovanie jedinečnosti, sebarozvoja a komplexného rozvoja osobnosti žiaka)
- špecifikovaním príčin neúspechu a faktorov, ktoré negatívne ovplyvňujú proces a výsledky hodnotenia
- zmysluplným vzdelávaním učiteľov v oblasti vlastného sebahodnotenia a hodnotenia žiakov
- celkové hodnotenie založiť na zmysluplnom, systematickom a komplexnom hodnotení s využitím širokého spektra nástrojov a foriem hodnotenia
- dôsledným vypracovaním a dodržiavaním hodnotiacich kritérií, oboznámením všetkých aktérov vzdelávania so systémom hodnotenia
- poskytovaním spätnej väzby o prograse žiakov v dosahovaní stanovených cieľov, hľadaním ich osobných limitov

Možnosti využitia alternatívnych spôsobov hodnotenia vo vyučovaní odborných predmetov v SOŠ

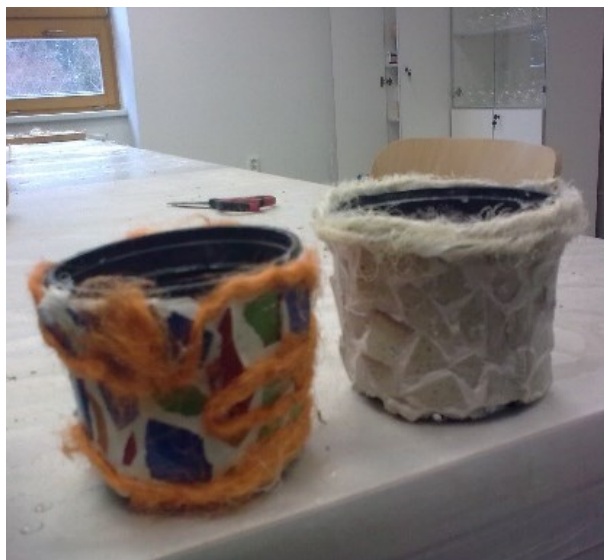
1. Hodnotenie portfólia

Hodnotenie súboru prác žiaka zozbieraných za určité časové obdobie učenia sa žiaka, ktoré poskytuje rôzne informácie o skúsenostiach o jeho pracovných výsledkoch.

Predpokladá	Umožňuje
• dlhodobú a pravidelnú dokumentáciu žiackych prác • systematické rozvíjanie sebahodnotiacich zručností žiakov • úzku spoluprácu medzi vyučujúcimi odborných predmetov • efektívnu prácu s chybou	• sledovanie, dokumentáciu a hodnotenie procesu učenia sa žiaka komplexne (<i>vedomosti aj zručnosti žiaka, osobnostnú, názorovú aj hodnotovú platformu, uplatňovanie medzipredmetových vzťahov, rozvíjanie komunikačných zručností</i>) • zachytenie a uchovanie množstva informácií o vývoji a pokroku práce žiaka • priebežné ocenenie úsilia a pokroku žiaka • lepšiu spoluprácu učiteľa a žiaka (nielen pri hodnotení) • doplnenie informačnej funkcie hodnotenia (pre žiakov a rodičov, zamestnávateľov) • získavanie širšej spätnej väzby (názory rodičov, priateľov, zamestnávateľov, ...) • autentické využitie vlastných skúseností a poznatkov pri záverečnej, či maturitnej skúške

Čo znamená pre žiakov

- uvedomovanie si vlastného napredovania
- schopnosť vysloviť aj prijať kritiku
- odbúranie strachu z hodnotenia
- vyššiu mieru zodpovednosti za výsledok svojej práce a výsledok skupiny

„ Až keď sme sa videli na fotkách a videách, začali sme to brať vážne.“

Hodnotenie projektu

Umožňuje priebežné aj súhrnné hodnotenie projektu v rôznom časovom rozpätí, využitie na súťažné práce a pri praktickej maturitnej skúške.

- ➔ Popri intelektuálnom výkone žiaka sa dostávajú do popredia aj iné kompetencie a osobnostné kvality žiaka (*pracovitosť, zručnosť, aktivita, pozitívny prístup, schopnosť spolupracovať a efektívne komunikovať, ekonomické myslenie, kreativita atď.*).
- ➔ Rozhodne nepostačuje len jednoduché posúdenie výkonu klasifikáciou.
- ➔ Predmetom hodnotenia nemôžu byť len izolované poznatky (*klasifikácia znalostí*), ale aj pracovný proces a konkrétne nové zručnosti, k rozvoju ktorých prostredníctvom projektovej činnosti došlo, reflektuje aj postoje a sociálne kompetencie.
- ➔ Žiaci sa aktívne podieľajú na hodnotení vlastného výkonu, výkonu spolužiakov a skupiny.
- ➔ Pre učiteľa poskytuje priestor na zmeny v ďalšom plánovaní a realizácii vyučovacieho procesu.

Fotografie z dokumentácie maturitného projektu:

Tradičné hračky a hry a možnosti ich využitia v regionálnom cestovnom ruchu

Možnosti využitia alternatívnych spôsobov hodnotenia vo vyučovaní odborných predmetov v SOŠ

2. Open-book exam

- Skúšanie, pri ktorom žiaci môžu používať akúkoľvek literatúru a iné pomôcky.
- Skúšanie a následne hodnotenie je zamerané na vyššie poznávacie procesy, schopnosť riešiť problémy, tvoriť a navrhovať projekty, získavať rôzne druhy informácií a pod.
- Pomáha odbúravať trému a strach zo zlyhania.

3. Autentické hodnotenie (rozvíjajúce)

- Spočíva hlavne v oboznámení žiakov s výzvami reálneho sveta.
- Vyžaduje od žiaka preukázanie širokej škály poznatkov a schopností, má tendenciu poskytnúť celkový obraz o zdatnosti žiaka.
- Nehodnotí sa umelá školská úloha, ale najmä výkon žiaka, ktorý má význam v osobnom aj profesnom živote.
- Súčasťou autentického hodnotenia môže byť aj sebahodnotenie a iné spôsoby hodnotenia žiakov ako nástroj zlepšovania a osobnostného rastu žiaka.

Možnosti využitia alternatívnych spôsobov hodnotenia vo vyučovaní odborných predmetov v SOŠ

4. Gamifikácia - využitie „vážnych hier“ (serious games)

Využíva herné prvky a herný dizajn v nehernej kontexte (za iným účelom ako je samotné hranie hry).

-
- A vertical dashed line with a downward-pointing arrow at the top, connecting the two columns of bullet points.
- Herné prvky predstavujú postup podľa pravidiel hry (získavanie bodov, odmeny), využívajú súťaženie a motiváciu dosiahnuť vyššiu úroveň.
 - Simuluje problém, ktorý sa môže vyskytnúť v reálnom živote, pričom učiteľ má možnosť sledovať priebeh plnenia úlohy, koľko žiakov už úlohu splnilo a ako úspešne.
 - Môže byť zamerané len na niektoré témy ale aj na celú vzdelávaciu platformu.
 - Umožňuje individualizáciu hodnotenia (nastavením rôznych výziev, náročnosti, rozloženia prvkov, zjednodušenia ovládania, časové limity).
 - Herný dizajn musí byť pripravený tak, aby sa žiak hral dobrovoľne a rád sa k nej vracal.
 - Príliš vysoká náročnosť = frustrácia, príliš nízka náročnosť = nuda

Využitelné aplikácie

Waze

navigačná aplikácia *(cieľom je zlepšovanie toku informácií)*

Duolingo

učenie jazykov *(nastavená na neustále opakovanie)*

Runkeeper

športová aplikácia *(cieľom je podpora športovania a zdravého životného štýlu)*

LinkedIn

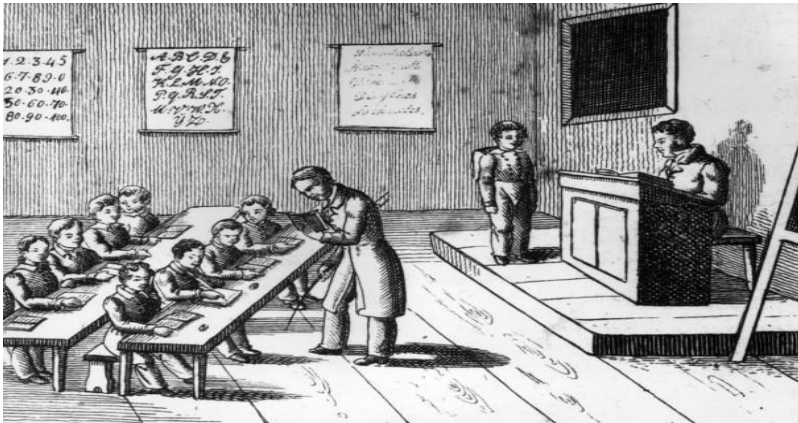
sociálna sieť *(čím viac údajov má, tým presnejšie vie vytvárať prepojenia, poskytovať služby a takisto zamerať reklamy)*

Viki

v testovaní ŠIOV - banka digitálnych učebných materiálov
(možnosť tvorby vlastných materiálov na báze hier a digikvízov, umožňuje sledovanie priebehu a úrovne splnenia úloh, podiel jednotlivých členov skupiny na plnení spoločnej úlohy)

Hodnotenie činnosti a dosahovaných výsledkov každého žiaka na jednotlivých vyučovacích hodinách

- ➔ Je časovo náročné a využiteľné najmä pri blokovom (praktické cvičenia, odborný výcvik) alebo modulovom vyučovaní.
- ➔ V kombinácii so sebahodnotením žiakov je efektívnym nástrojom pre objektívne hodnotenie žiackych výkonov.
- ➔ Umožňuje hodnotenie žiaka z rôznych aspektov, ktoré si učiteľ môže nastaviť sám podľa plnenia štandardov a kľúčových kompetencií, ktorých nadobúdanie je cieľom konkrétnych hodín.
- ➔ Uplatní sa pri sumatívnom hodnotení tematického celku alebo pri hodnotení za určité dlhšie časové obdobie (*napr. za 1 mesiac*). Klasifikácia musí byť spojená s motivačným hodnotením.

Tresty a zlé známky tvorili základ hodnotenia a motivácie žiakov už pri zakladaní nášho vzdelávacieho systému, ešte za čias Márie Terézie.

Možno práve teraz nastal čas, aby sme sa minimálne zamysleli nad tým, či by neexistoval aj lepší spôsob vzdelávania detí, aby sa učili ešte efektívnejšie a hlavne s väčšou radosťou a vnútornou motiváciou. Aby sa v škole uplatňoval humanistický prístup v celom vyučovacom procese, teda aj v hodnotení, s dôrazom na jedinečnosť a komplexný rozvoj osobnosti každého žiaka.

Použité zdroje dostupné na internete

- https://www.mtf.stuba.sk/buxus/docs/internetovy_casopis/2005/3/krelova.pdf
- https://www.researchgate.net/profile/Peter_Gavora/publication/267199784_Ucitelovo_vnimanie_svojej_profesijnej_zdatnosti_self-efficacy_Prehlad_problematiky/links/5694b80c08aeab58a9a35381/Ucitelovo-vnimanie-svojej-profesijnej-zdatnosti-self-efficacy-Prehlad-problematiky.pdf
- <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/992/805>
- https://www.arnica.zcu.cz/images/casopis/2019/Arnika_2019_2-1-Bajtos-Honzikova-web.pdf
- <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/8138>
- https://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/pdf/Sucasti/Ustavy/Ustav_pedagogickych_vied_a_studii/diagnostika/Monografia_studii_2017.pdf#page=61
- <https://eduworld.sk/cd/zuzana-granska/2973/p-fridrichova-cielom-ucenia-by-nemali-byt-znamky-okradaju-deti-o-prirodzenu-tuzbu-ucit-sa>
- <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/6352/tvorive-formy-hodnotenia-ziakov>
- <https://dennikn.sk/blog/544973/znamkovanie-nevyhnutna-sucast-skoly/>
- <http://uk.ujv.sk/dl/3334/22ORBANOVA.pdf>
- <https://eduworld.sk/cd/zuzana-granska/4075/ucenie-sa-meni-zasadnym-sposobom-preco-budu-hry-vo-vyucovani-stale-dolezitejsie>
- <https://siov.sk/ucme-sa-doma/vzdelavaci-obsah/digitalne-materialy-pre-vyucbu/>
- <https://www.upjs.sk/public/media/11267/15.pdf>
- <http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-10/cislo-1/studia-szarka.pdf>
- <https://eduworld.sk/cd/dominika-neprasova/4856/viac-testovania-a-znamok-nevedie-k-lepsim-vedomostiam>
- <https://robertcapek.cz/diskuze-nad-tabulkou-spokojenosti-aneb-co-na-to-finove/>
- <https://robertcapek.cz/sebehodnoceni-a-hodnoceni-prirodopis-a-tabulka/>
- <http://www.raabe.cz/aktuality/liny-ucitel-co-hodnoti-znamka-ve-skole.aspx>
- <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=71847&view=11077>
- https://katkalojdova.weebly.com/uploads/2/4/3/0/24306750/projektove_vyucovani.pdf
- <https://eduworld.sk/cd/nl/478/ake-je-skutocne-tajomstvo-znamok>
- <https://www.mariobeky.com/ako-dostavat-lepsie-znamky/>
- <https://dennikn.sk/blog/651094/myty-o-slovenskom-skolstve-iv-tresty-a-zle-znamky-su-potrebné-na-to-aby-sa-ziaci-lepsie-ucili/>
- <https://lepsiden.sk/ako-zvladnut-vyucovanie-na-dialku-bez-problemov/>